

Ten oosten van de afgrond

Van Thomas Engström verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos *uitgevers*

Ten westen van de vrijheid

(Ludwig Licht-kwartet, deel I)

Ten zuiden van de hel

(Ludwig Licht-kwartet, deel II)

Ten noorden van het paradijs

(Ludwig Licht-kwartet, deel III)

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Thomas Engström

Ten oosten van de afgrond

LUDWIG LICHT-KWARTET

DEEL IV

Vertaald uit het Zweeds
door Sophie Kuiper

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 3306 4

© 2017 Thomas Engström

Published by agreement with Salomonsson Agency
© 2017 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos *uitgevers*,
Amsterdam en Sophie Kuiper

Oorspronkelijke titel *Öster om avgrunden*

Oorspronkelijke uitgever Albert Bonniers Förlag

Omslagontwerp Studio Jan de Boer

Omslagillustratie © Miroslav Šokčić / Mono Studio

Foto auteur © Mathias Blom

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor mijn liefste medevoortvluchtige Margit

Met speciale dank ook aan:

mijn vader en moeder

Davit Maghradze

Nino Inasaridze

Paul Rodzianko

Jan Richard Baerug

Alexander Hay

Maurice Wolf & Helene Veilleux

de Svanetiërs

Het einde der tijden komt, maar het komt niet vanzelf.
Het is een taak, geen vanzelfsprekendheid. Het is actieve
metafysica. Het is praktijk.

-Alexandr Doegin

**PROLOOG:
KIEV, FEBRUARI 2014**

hotel ukraine
maidan, kiev / ua
20 23 februari 2014
[07:15 / gmt+2]

Als een revolutie zegeviert, sterft ze, maar het duurt altijd even voor dat besef doordringt. En dus slaat ze nog een tijdje wild om zich heen, tot ze nog slechts haar eigen nalatenschap probeert uit te roeien – en zeg nou niet dat dat niet kan.

Kiev baadde in roze ochtendlicht. Een naar violet neigend schijnsel bestreek de tegels en bleke bakstenen van de gevels, de hemel verkleurde van egaal duifblauw in het donkerdere westen tot wit in het oosten. De machtige Dnjepr, slechts bewogen door zijn eigen rusteloze kracht, kronkelde glinsterend in de zon van noord naar zuid.

Aan het Maidanplein troonde Hotel Ukraine alsof er niets was gebeurd: een vaalgrijze kolos die gezag uit vervlogen tijden inboezemde. Op het licht hellende balkon van de suite op de twaalfde verdieping stond een eenzaam silhouet.

Ze was eenenzeventig en verfde haar pagekapsel sinds jaar en dag felrood. Haar frêle figuur stond in merkwaardig contrast met de compacte, massieve energie die uit haar grijsgroene ogen stroomde. De afgelopen vijfenveertig jaar was er geen dag geweest dat ze niemand onder haar bevel had staan. Sommige mensen, onder wie Frauke Koch, waren gewoon niet voorbestemd om met pensioen te gaan.

In de stad hing een walm van nat brandhout, smog en smeu-

lend afval. Schots en scheef langs het plein stonden kleine vrachtwagens en grote pick-ups, volgestouwd met reguliere legereenheden, zwaarbewapende militietroepen en allerhande politieke activisten uitgerust met alles van spandoeken tot honkbalknuppels. Hier en daar liepen groepjes demonstranten rond, meer om een praatje te maken dan om ergens tegen te protesteren, vooral zo vroeg in de ochtend, als er toch niemand was die het filmde.

Er was iets veranderd. Het was geen oorlog meer in Kiev, het was iets anders.

Koch had het al eens eerder gezien. Het hele proces, van embryo tot volgroeid monster, had ze al vaker meegemaakt.

Hoe een gebrek aan inzicht, discipline en geduld leidde tot onrijp verzet, waaruit dan weer een misplaatst verlangen naar revolutie voortkwam. Hoe verleidelijk het was voor het volk om de eigen belangen uit het oog te verliezen en toe te geven aan destructieve impulsen, alleen maar om een vals gevoel van ware macht te kunnen veroveren. Hoe moeizaam iets werd opgebouwd en hoe makkelijk, hoe krankzinnig makkelijk het weer instortte.

In 1989 had ze met eigen ogen gezien hoe de Muur werd afgebroken. Ze had de massa's – massa's! – zich door de wegversperingen zien wringen op jacht naar zichzelf. Zo ploeterden ze nog altijd voort, zonder iets gevonden te hebben.

Kiev dan. Had ze ook hier gefaald? Het was, zoals de Chinezen zeiden, veel te vroeg voor profetieën. Waarschijnlijk zou ze het eindresultaat van haar inspanningen niet meer meemaken.

Achter haar ging de balkondeur open. Karl, sinds een eeuwigheid haar rechterhand, kuchte en zei: 'De president is gevlucht. Het is voorbij, precies zoals je had voorspeld.'

Koch knikte. 'Misschien, beste Karl. Misschien.'

'Het is door meerdere bronnen bevestigd. Hij heeft de benen genomen. De demonstranten hebben gewonnen. De zwijnen hebben de macht gegrepen.'

‘En dat zou betekenen dat het echt voorbij is, denk je?’

Ze keek weer uit over het Maidan.

De meeste militanten en hun groupies die zich daar hadden verzameld waren geen nationaalsocialisten. Het was een veel gevaarlijker slag mensen: jonge mannen zonder duidelijk doel. Jonge mannen die oorlog wilden. Van al hun onbezonnen dromen zou tenminste die gegarandeerd uitkomen.

Zij zou er namelijk voor zorgen dat ze inderdaad als nationaalsocialisten werden afgeschilderd. Hoe meer ze erover nadacht, hoe groter de voordelen van de laatste ontwikkelingen haar toeschenen. De Oekraïense president was zwak en traag van begrip geweest; zonder hem was de weg vrij voor een sterk propaganda-offensief, dat de demonstranten zwartmaakte en op termijn een grootscheepse Russische interventie zou rechtvaardigen om de orde te herstellen.

De wereldorde.

Ze rilde in de wind en keerde het spektakel de rug toe. In de suite, waar ze nu al een krappe drie jaar woonde, was alles zo goed als voorbereid. De koffers stonden klaar. Haar weinige persoonlijke bezittingen waren ingepakt: een Makarov en bijbehorende munitie, twee geëncrypte satelliettelefoons en een laptop. Een paar meter boeken, vooral Marx, Engels, Lenin en Stalin, maar ook alle werken van de laatste held die ze nog had: Alexandr Doegin, Russisch hofideoloog en de enige in het universum op wiens woord ze blind durfde te varen, de man die de Euraziatische ideologie had omgesmeed tot een vlijmscherp wapen en die een bak tegen het Amerikaanse imperialisme had aangestoken.

‘De taxi is er,’ zei Karl toen hij achter haar aan de werkkamer in liep.

In de slaapkamer, waarvan de deur op een kiertje stond, sliep nog altijd het onderwerp van Kochs begeerte en de bron van haar diepste teleurstelling. Op de vloer stond een schaakbord, de partij was voortijdig afgebroken. *Een paar rohyppolletjes in een glas*

wijn! Koch schudde ongelovig haar hoofd. Was het altijd maar zo makkelijk geweest.

‘Goed,’ zei ze, en ze wierp over haar schouder nog een laatste blik op de slaper. Ze pakte Karls handen vast. ‘Tot ziens aan de andere kant van de Zwarte Zee, kameraad.’

**OP HET BALKON VAN EUROPA:
TBILISI 2016**

shota rustaveli avenue
tbilisi / ge
vr 1 juli 2016
[07:20 / gmt+4]

Tbilisi was ervoor gemaakt.

De laatste regendruppels rolden van de golfplaten daken. In het oosten kwam de zon op, centimeter voor centimeter roder aan een steeds lichter turquoise hemel boven de bergkammen. Tijd voor de hanen om wakker te schieten en het op een kraaien te zetten in de tuinen van duizenden huisjes, die zich vastklamp-ten aan steile hellingen en rotswanden. Nu begon ook het getoe-ter van de ijverigste taxichauffeurs, op de boulevards, langs de rivier, tussen wolkenkrabbers en hotels.

Een van die chauffeurs zat in zijn auto voor het Marriott Hotel aan de Rustaveli Avenue. Hij was langer en blonder dan zijn col-lega's en reed in een zwarte BMW X5. De leren bekleding knarste onder zijn kaki trenchcoat toen hij heen en weer schoof, een paar broodkruimels uit zijn baard veegde en een verfrommeld servet-je onder zijn stoel gooide. Hij haalde een heupfles uit zijn jaszak en nam een paar slokken. De radio kraakte.

'Ben je ter plaatse?'

De Amerikaan die het vroeg was niet nieuwsgierig, niet eens ongeduldig; hij werkte gewoon volgens het boekje.

Ludwig Licht keek om zich heen in het vooralsnog rustige ver-keer in de paradedstraat van de Georgische hoofdstad, drukte op de verzendknop, schraapte zijn keel en bromde: 'Lastig te zeg-gen.'

‘Hoezo?’

‘Omdat,’ zei Ludwig met alle kalmte die hij kon opbrengen, ‘iemand deze hele kloteoperatie in elkaar heeft geflanst in de veronderstelling dat Google Maps en de regels der logica ook maar enigszins van toepassing zijn in dit deel van de wereld. Plaatselijke gps-kaarten waren handiger geweest. Jullie moeten gewoon het alfabet leren. Dat is zelfs mij gelukt, en jouw mensen zijn een stuk jonger. Hoe moeilijk kan het zijn?’

‘Genoteerd,’ luidde Almonds antwoord.

Jack Almond, vroeger hoofd van de CIA in Berlijn en tegenwoordig plaatselijk hoofd van EXPLCO in Tbilisi, was duidelijk niet in de stemming voor advies omtrent personeelszaken. Toch kon Ludwig het niet laten er nog iets aan toe te voegen.

‘Er zijn al genoeg onzekere factoren, en we moeten toch op z’n minst...’

‘Genoteerd,’ herhaalde Almond.

Discussie gesloten. Maar Ludwig zat nog steeds te wachten, dus hij gunde zich nog een slok en klaagde rustig door.

‘Eerst stuurt die telefoon me helemaal naar Liberty Square. Blijkt daar ook een Marriott te zijn. Hoeveel halflege spookhotels kan een stad nodig hebben? Allemaal voor witwaspraktijken? Dat heb ik toch al nooit begrepen, geld is nu eenmaal niet gratis alleen omdat je... Wacht even. Ze komt eraan.’

‘Weet je het zeker?’

Door de draaideur kwam een vrouw van een jaar of zestig naar buiten, met haar blik op haar telefoon gericht. Ze was lang, minstens één meter tachtig, breedgeschouderd en gekleed in een zwart jasje met een jurk tot op de knie, misschien om toch nog enigszins op te gaan in de plaatselijke bevolking, ware het niet dat ze er lichtgekleurde legerschoenen bij droeg en een geel, compact rolkoffertje achter zich aan trok. Haar krijtwitte haar zat in een knot. Met haar donkere, hoge wenkbrauwen had ze wel iets van een bosuil.

Pauline Hollister, geen twijfel mogelijk. Ludwig had talloze foto's van haar gezien.

'Ze is het,' zei Ludwig. 'Dan ga ik aan de slag. Vanaf nu heerst er radiostilte.'

Hij startte de motor en deed het raampje aan de bijrijderskant open.

'Ik val dit weekend in,' riep hij in het Russisch.

De vrouw wierp een vlugge blik op Ludwigs roestige, aftandse concurrenten: oude, ivoorwitte Lada's uit de jaren zeventig en donkergroene Opels die in hun land van herkomst nog geen junk zou willen jatten. Nee. De tijd dat ze steevast een clandestiene taxi nam was voorbij; ze betaalde maandelijks voor een privé-chauffeur, dat had Ludwig uitgezocht, en dus was er geen enkele reden om met minder genoeg te nemen. Ze knikte, opende het portier en ging schuin achter Ludwig in de BMW zitten.

'Oké,' zei ze. 'Wat is er dan met Dato?'

Ze sprak goed Russisch voor een Amerikaanse.

'Familietoestanden,' zei Ludwig terwijl hij koers zette naar het noorden.

'Ik dacht dat hij vrijgezel was?'

'Ik geloof dat dat juist het probleem is. Waar wilt u vandaag naartoe?'

'Naar het vliegveld,' zei Hollister. 'Denk ik.'

Ludwig wachtte.

'Weet je,' zei ze in het Engels, 'ik heb altijd al de gewoonte gehad om pas op het laatste moment te beslissen.'

Amerikanen, dacht Ludwig. Zaten altijd maar over zichzelf te neuzelen, over hun persoonlijke beweegredenen.

'Het is een privévliegtuig,' dacht ze hardop verder. 'Geen haast dus. Ze wachten wel. Maar gaan we niet de verkeerde kant op?'

Nu moest Ludwig ook overschakelen op Engels. Dit was de zwakke schakel van het plan: met zijn uiterlijk en zijn gebrekkige Georgisch kon hij zich niet voordoen als plaatselijke kracht.

EXPLCO had er wel een paar voorhanden, maar Almond vertrouwde hen niet en dus moest het maar zo.

‘Inhaalverbod. En de politie ligt op de loer op dit uur, als ze nog een kans maken.’ Hij wees naar een van de vele protserige, donkergrijze Ford Interceptors die de politie dankzij een of andere verkapte vorm van ontwikkelingshulp goedkoop had overgenomen van de vs. Met hun lage, langgerekte vorm en dreigende bullbars leken het net orka’s.

‘Dus nee,’ ging Ludwig verder, ‘ik moet braaf naar het concertgebouw voor ik kan keren. Hoelang woont u al in Georgië?’

‘Pardon?’

‘Hoelang woont u al...?’

‘Geen idee. Een jaar of twaalf, geloof ik.’

‘Een prachtland,’ dramde Ludwig door. ‘En Tbilisi, wat een stad! Hebt u de zwavelbronnen al eens bezocht? Ongelooflijk, ik kan niet anders zeggen. Waar gaat de reis naartoe?’

‘Naar Armenië.’

‘Aha. Ik dacht dat mensen als u vooral op en neer naar Europa reisden.’

Georgië was natuurlijk ook Europa, tenminste, als je het de plaatselijke politici vroeg. Onder de bevolking betekende Europa iets heel anders: het wereldwijze en bereisde Westen met zijn onbereikbare rijkdom. Een wereld waar mensen over elektrisch verwarmde vloeren trippelden. Elektrisch verwarmde vloeren! In Europa kon je zowaar op blote voeten over een stenen vloer lopen. In Europa leefde ieder mens als een oligarch, al noemden ze het zelf niet zo; daar heette het ‘bewuste consument’.

‘Mensen als ik,’ mompelde Hollister.

‘Nou ja, u weet wel wat ik bedoel. Naar Londen, bijvoorbeeld.’

‘Ben je daar weleens geweest?’

‘Nee.’

Dat was echt zo.

‘Een rotstad, geloof me. Alleen maar Russen en Arabieren en zwarten.’